

AZ ÍRÓK DÍJA

Kelecsényi László: *Nagy kópéságok. Krúdy titkok nyomában*

Kelecsényi László 2007-ben megjelent 208 oldalas kötetében 21 Krúdyról írt tanulmányát olvashatjuk. A könyvet kézbe véve a címlap Krúdy fotográfiájával, a *Pillangós papucsok* egy kéziratos javítást tartalmazó oldalával és a szecessziós épület szépiá hatású fényképével hívogatja az olvasót, eredjen a szerzővel Krúdy-titkok nyomába. A kedvező első benyomást, hangulatot talán csak kicsit rontja az épület előtt díszelgő nagyon is modern (ronda) „egyirányú utca” és „megállni tilos” tábla, vagy éppen az oszlopra szerelt műanyag szemetes, melyek eltüntetése a mai digitális eszközökkel egyszerűen megoldható lett volna.

A kötetet felítve azonban ez az eltávolító gesztus hamarosan feledésbe merül. Az írások játékos esszéstílus a kötet egyes fejezeteinek gondolatmenetét könnyen követhetővé teszi, miközben a szerző minden egyes fejezetben egy-egy (vagy éppen több) Krúdy-titok nyomába ered. A száraz filológia így nemcsak adatok lelőhelye, de szórakoztató olvasmánnyá is lesz. A könyvvé fűzött tanulmányok belső egymásra vonatkozásai, ismétlései még abban az olvasóban is az otthonosság érzetét keltik, aki Krúdy életrajzával, műveivel részleteiben soha nem találkozott. A kötetben megjelenő írásokat talán a nyilvánvaló műfaji különbségek ellenére sem túlzás egy készülő monográfia egyes fejezeteinek tekinteni, amennyiben azokat összeolvasva nemcsak Krúdy írói pályájának állomásairól kapunk hosszmetsetet, de életrajzát, sőt, utóéletét is reflektálják.

Az első fejezet végén a Hamvasra hajazó lelkület-tipológia, a topográfia szellemét idéző észrevételek, a családtörténet és az asztrológia predestináció elvű előszámllálása után a címlap okán értő

írásokat remélő olvasó megnyugodhat: eddig mindarról olvasott, amivel a kötet nem kíván foglalkozni. Vagyis a szerző a Krúdy-mítosz olyan építését ígéri, mely a filológiát nem a primer szövegek mítoszképző konstrukcióinak átsajátításában, hanem a tények feltárásában teszi érdekelté; és teszi is, a fent mondott szórakoztató módon.

A *Rastignac Pesten*, mely címét stilszerűen egy korai darabból kölcsönzi, Krúdy korai pályaszakaszát, indulását vizsgálja. Hamar nyilvánvalóvá válik, hogy az írások filológiai válaszokat kereső intenciója nem független az immár kilenc kötetet számláló új összkiadástól: Kelecsényi könyvében rendre találkozunk a Krúdy-szövegekhez kapcsolódó jegyzetekben előkerülő új eredményekkel. Így például az 1906-ban megjelenő *Podolini kísértet* keletkezésének időpontját, Krúdy publikálási szokásait figyelembe véve és az *Aranybányával* összevetve, a korábbi kiadásokkal ellentétben már nem 1900-ra datálja. A *Podolini kísértet* esetével egyébként később a *Cenzúrázott Krúdyban* és az *Utolsó kézben* találkozunk újra. Az előbbi javarészt a szocialista kiadások szövegtorzításait számlálja elő, az utóbbiban pedig már nemcsak a keletkezés és a megjelenés körülményeiről olvashatunk újra, hanem az ultima manus rosszul alkalmazott elvével kapcsolatban a hiteles szöveg történetéről is.

Az egyes fejezetek tehát felelnek egymásra. A *Rastignac Pesten* felvetésére, mely szerint Krúdy már 1896 előtt is járhatott Pesten, magyarázatot a rákövetkező *Egy asszonyosság sorsában* kapunk. Ez a fejezet egyébként Krúdy első házassága eszményinek éppen nem mondható történetéről mesél. Megismerkedésüket annak a Déri Gyulának köszönhetik, akivel *A párbajhősben* találkozunk újra. Krúdy ugyanis híres párbajai mellett Dérivel is csatázott, mivel a szerkesztő Krúdy tiltása ellenére közölte felesége egyik írását. (Párbajai emlékének pedig kisebb tárcanovellák mellett az *Utolsó szivar az Arabs Szürkénél*, illetve *A hírlapíró és a halál* című ikernovellákat kö-

szönhetjük.) Az *Egy asszonyosság sorsának* hőse a címhez hűen egyre inkább Spiegler Arabella lesz, akitől Krúdy feltétel nélküli odaadást vár el; ahogy a Szabó Lőrinc versre hajazva fogalmaz Kelecsényi: semmiért – egészen. De mint a versben a cserélhetőség szeman- tikumában a szerepek visszájára fordulhatnak, Satanela hosszú, boldogtalan élete végén a nélkülözésekért valamiféle kárpótlást, volt férje után nyugdíjat kap.

A *Lappangó átdolgozások* Krúdy munkamódszeréről, publikálási szokásairól értekezik, s a korábbi, hiszékeny bibliográfusokra törté- nő utalás után itt az *Esti úton* című íráson szemléltetve megtudjuk azt is, miért nincs Krúdynak hiteles bibliográfiája. Az *Inter armában* Krúdy erotikájáról olvashatunk, s Kelecsényi a szövegek és a recep- ció áttekintésével épp azt bizonyítja, hogy jelentőségéhez mérten a szövegek e mozzanata mennyire félreértett, és meglepő módon: mellőzött. Pedig a témában nemcsak a Krúdytól általában az elfor- dulás okán idegennek gondolt korrajz reflektálódik, de prózájának alapkérdéseit, például az önazonoságét is felveti.

A *megéltetés dilemmái* Krúdy 10-es éveiben kezdődő új pályasza- kaszát tárgyalja 1919–20 teléig, amikor a Tanácsköztársaságban vállalt (?) szerepe miatt publikálási lehetőségei beszűkülnek, és a Margitszigeten álomfejtéssel kezd foglalkozni. A hangsúly a publi- cisztikán és az életúton van, olvashatunk például Krúdy Kun Bélá- nál tett „látogatásáról”, melynek következményéről a *Krúdy Gyula kézjegyeiből* értesülünk. Itt a barátok dedikációinak előszámlálása- kor Kelecsényi a nacionalét is felidézi. Kóbor Tamás például épp azért kaphatta az *Asszonyosságok díjának* egy dedikált példányát, mert korábban együtt élvezték Kun Béla „vendégszeretetét”. A köny- vecske kiadástörténetének különös rejtélyéről olvashatunk egyéb- ként az *Egyedüli példányban*, míg az irodalmi ellehetetlenülésről, a Krúdyt ért támadásokról, a nyugalmas bécsi időszakról, valamint az ott írott regényekről a „*Wien, Wien, nur du, allein*” számol be.

A *Nagy kópéságok*, a kötet címadó fejezete középpontjában a *Nagy kópé* kiadástörténete áll. Itt tudhatjuk meg azt is, hogy a bécsi regényeknek miért nem keresett itthon kiadót Krúdy. Ugyanazért, amiért Babits Bécsben jelentette meg az Eratót: itthon erkölcstelennek bélyegezték volna. De persze nem csak ezért, a magyar irodalom ekkor egy időre (Krúdyval együtt) Bécsbe költözött.

Krúdy Amerikában is járt. Legalábbis könyveiben. Testvéröccse hívta ugyan, talán csinálhatott volna karriert is Hollywoodban, de Krúdy itthon maradt. Mint írja, a 15000 dollár ugyan jól jött volna neki, de csak itthon, Pesten. Egy-egy könyve viszont érdekes mód megjelent Amerikában. A *Rózsa Sándor* például előbb, mint itthon. De ezzel megint egy másik fejezethez (is) érkezünk. A *Krúdy a moziban* Krúdy filmes kapcsolódásait tárgyalja, pontosabban azt, életében miért nem jelenik meg a neve filmen.

A *Ki volt az Alföldi Remete* Krúdy álneveiről, pontosabban a címben foglaltól rántja le a leplet, míg a *H, mint hamisítvány* az *A magyar Sasfőkről* deríti ki, ki lehetett a valódi szerző – ennek nyomozása pedig már valóban krimibe illő. A *Fantomkiadványok* soha nem létező szövegekkel foglalkozik, olyanokkal, melyekkel sokáig a bibliográfia is számol. Újra találkozunk például Krúdy állítólagos első kötetével (*Szöketés a kaszárnnyából*), vagy az *Asszonyosságok díja* folytatásával. A *regényhős* című írás olyan szövegről tájékoztat, melyekben Krúdy lesz regényhős – először 1916-ban. De ír róla később mind a négy gyereke is. Nemcsak róla, fia valószínűleg sok olyan (főleg) mesét és publicisztikát jelentetett meg, melyeket tollának fáradását szemére vetve ma Krúdynam tulajdonítunk. Minderről már a *Pajkos Krúdyakban* olvashatunk, amelyből megtudjuk, hogy az irodalmi ambíció több Krúdy-generációt fűtött: először (bármily csekély mértékben) a nagyapát, Krúdy apját. A fejezet végére azonban a pajkos Krúdyak, akár az életben, elfogynak.

A kötet záró darabjában (*Egy film az örökkévalóságnak*), nem véletlenül, Huszárik *Szindbád*-filmjéről olvashatunk. A szerző vallomása szerint ugyanis Krúdy szövegének mozgóképi interpretációja lehetett az ösztönző, melynek hatására később elkötelezett Krúdy olvasó, majd gyűjtő lett. A kérdésre, hogy miért, a talányokon kívül mi vonzza a Krúdy-életműhöz, leginkább ebből a fejezetből kaphatunk választ.